

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

SPIRITUL REVOLUȚIONAR

O relație directă, de adâncă rezonanță și vie, cuprinzătoare și plină de semnificație în istoria noastră contemporană a ajunsă odată cu această prănză la un glorios jubileu — 65 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român — și anume, acele creșteri uriașe, simultane ale economiei, științei și culturii țării și forța sa conducătoare, centrul său vital, partidul ca exponent și apărător al intereselor supreme ale poporului, garanția cea mai sigură a înaintării pe calea progresului, a civilizației socialiste și comuniste. Din acest unghi și pe acest traseu se văd toate marile victorii obținute în acest sens și cu un asemenea sentiment, într-o dinamică a timpului care ea însăși a fost revoluționară, se parcurg mai multe etape și avem în față imaginea unei Români moderne, cu o industrie care își pune acum problema dezvoltării intensive, cu o agricultură traversând spațiul și modalitățile unei revoluții noi a muncii și gândirii, a producției, cu o știință și cu o cercetare tehnică și științifică avansată, integrate amplului proces de realizare a unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile și sectoarele de activitate, cu un învățământ și o cultură în stare să edifice o conștiință nouă, înaintată, aptă creației de valori. Și un sistem al democrației muncitorești, revoluționare, unic în felul său, în ideea atât de clară și în mod frecvent subliniată de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, după care socialismul se construiește cu poporul și pentru popor, cu oamenii și pentru oameni.

În expresia sa politică, cea mai exactă, această relație este și o condiție și o rezultantă a spiritului revoluționar, creator. Ea se exprimă deopotrivă în economie, în știință și cultură, după cum se exprimă și pe terenul politicii însăși, programatic, direct, deschis. Congresul al IX-lea al partidului a legiferat acest spirit și prin aceasta întregul partid și întreaga societate s-au deschis și mai larg către om, către construcția sa. Într-o indisolubilă și amplă simbioză cu imperioasele cerințe de dezvoltare a țării, într-o strategie care umezește pași mult mai rezeși și mai vii însuși prezentul și viitorul, făcând dintr-o perioadă istorică scurtă o epocă măreață și densă în împliniri. Comprinderea acesteia a timpului a largit nemăsurat orizonturile și a conferit viitorului un cert și necesar statut de posibilitate. Partidul însuși a crescut, s-a dezvoltat, funcțiile și responsabilitatea lui au acoperit și acoperă practic, într-o dimensiune nouă, întreaga istorie de azi și de mâine a țării, el este axa mereu vie și trează a întregii națiuni. Noi trebuie să facem ca partidul nostru să fie întotdeauna un partid revoluționar, al întregii națiuni, să acționeze permanent în strânsă legătură cu poporul, să servească poporul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu. El trebuie să fie centrul vital care să asigure buna funcționare a tuturor sectoarelor și înnoirea gândirii, să dea o perspectivă continuă nouă privind dezvoltarea societății noastre socialiste.

Întotdeauna un partid revoluționar, un partid capabil de a înnoi gândirea și deci de a acciona în spiritul noului, la scara progresului și civilizației, un partid care și-a făcut din slujirea cu nestrămută credință și devotament a idealurilor și

aspirațiilor poporului său, a libertății și independenței, a așezării cu demnitate și măreție a patriei în rândul țărilor și popoarelor lumii, un partid al oamenilor și pentru oameni.

Așa cum odinioară unifică istoria văzind-o în dinamica ei de epopee și în temeiul conceptului de istorie unică, îndreptându-ne cu ochii minții și ai inimii către tricolor, așa cum reverbera, printr-o gândire patriotică, novatoare, ideile înaintate ale trecutului și poezia vizionar a drum, îndreptându-ne spre cunoașterea și refacerea patrimoniului național de valori, relansind o lungă și prodigioasă tradiție în materia de creație materială și spirituală, tot așa a privit adânc și prezentul, tot așa a privit și viitorul, a legat timpuri între ei și a conferit modurilor existenței noastre un realism proaspăt, necesar.

Toate acestea și încă multe, multe altele, au avut și au darul și forța de a uni, de a mobiliza și descoperi vocații, talente și disponibilități. Opera unirii și unității noastre naționale a găsit în partid și în secretarul său general o nouă și ireductibilă matcă de spirit, un nou și indisolubil suflet vital.

În acest context, investirea în urmă cu 12 ani și apoi reinvestirea în înalta funcție de președinte al Republicii Socialiste România, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, reprezintă o strălucită confirmare a încrederii și unității poporului român în jurul partidului, al secretarului său general, o garanție fermă a înaintării patriei pe drumul socialismului și comunismului.

Și tot astfel, în această lumină a spiritului revoluționar, a fost și este văzut, în evoluția, în îndeplinirea rolului și misiunii sale, partidul. Depășirea unei teze, aceea de avangardă, care nu mai corespunde realității și etapei istorice în care sîntem, întrucât partidul este azi un partid de masă, el gîndește și se consultă, acționează cu poporul, elaborează și decide împreună cu el. Este acesta mersul întreg al revoluției inspirate și conduse de partid și este dialectica însăși a viitorului care, din multe privințe, își are o fundamentare și o experiență practică hotărîtoare în realitatea lumii de azi.

Cultura și arta, manifestarea prin creație, împlinirea personalității creatorului și sinteza înseparabile a acestor două procese, au fost și rămân definitorii în toate domeniile de activitate, Festivalul național „Cîntarea României” rămîne emblematic și ca atare deosebit de sugestiv, ca o cutorie de spirit ce completează și explică de fapt multe din împlinirile acestor ani. El explică înșuși nivelul de educație, de formare și afirmare prin cultură, lărgul acces la valori și la producerea acestora. Este manifestarea unui grad nou de sensibilitate și este relevarea conștiinței însăși a forței noastre de creație. Acel fapt cu desăvîrșire înalt și de o desăvîrșită rezonanță, cînd un popor și o țară întregă își cîntă înfăptuirile și se gîndește, desigur, mai departe, privind adînc și trecutul și viitorul și realizează cea mai largă și mai vie cuprindere a istoriei. Cînd își mărturisește, altfel spus, întreaga apartenență la această istorie. Ceea ce e tot o ilustrare ca și o vocație a spiritului revoluționar.

Lucafărul

„Patrie a păcii” — desen de Sabin Ștefănuță

ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII

Un drept al popoarelor

O ropic drept este — în esență — o încercare de reglementare a conduitei oamenilor într-o anumită colectivitate socială. Existențele sociale a oamnenilor într-un anumit cadru social și național, și se adaugă — în mod accentuat și progresiv, credem noi, ca rezultat a unor factori istorici — și o altă dimensiune esențială: aceea a calității de membru al comunității umane internaționale.

Raporturile interumane în cadrul comunității internaționale se prezintă cu deosebire și în mod preocupant, sub forma relațiilor inter-statale. Expresie a contactului dintre structurile economice, social-politice, dintre sistemele politice și juridice naționale, relațiile inter-statale se exteriorizează în diferite forme de acțiune și se obiectivează în principii și norme care tind să treacă peste cadrul politicii și moralei, și să se constituie într-o ordine de drept internațională a cărei supremă înfrînătoare o constituie dreptul păcii.

Consacrîndu-se într-o primă parte studiului eforturilor și tendințelor omenirii de repudiare a războiului, de încetăținire și consolidare a păcii, Dumitru Mazilu, autorul unei sinteze intitulată „Dreptul păcii”, ne prezintă — într-o frescă impresionantă, în care bogăția informației, analiza critică, pasunea și erudiția contri-

C.C. Jornescu

Continuare în pag. a 7-a

Rost de primăvară

După atîta iarnă, se deschide inimile speranța de primăvară și-n răsărire triumfală a ghiocelilor sufletului nostru de iărani — la vederea pămîntului reavăn — pare că se incolonează etern.

În verdele crud al grîului vedem cutubul soarelui de mîine și întrezărim rodul trudei noastre frînt zilnic pe masa copiilor noștri.

Cînd vor trece cocorii, primăvara faptelor se va fi bine așezat în băutura țării, unde țărani și dău flacăra plină rostului lor — binecuvîntată și pasnică îndeletnicire a românului dintotdeauna pe această planetă încă turburată de fapte strîne păcii și umanității.

Pe marea cîmpie a Bărăganului, ca și în cîmpia Transilvaniei, în Oltenia, Banat sau Moldova rostul patriotic al zilei luminate este să îndestuleze țara.

Au mai fost primăveri, vor mai fi primăveri, dar nici una nu este ca primăvara aceasta, așa cum au fost și vor mai fi zile, dar nici una nu are gustul frenetic al celei pe care o începem azi.

Pentru că azi — 1986 — înseamnă în contextul politic și social al României socialiste mobili-

Lucafărul

Continuare în pag. a 7-a

Imn de pace

Eroii neamului sint torțele roșite să țină soarelui ploapele deschise asupra plaiului de baladă.

Înimi îngemănate-n veghe la germinăția boabelor la somnul pruncilor la nesomnul furnalelor.

Cristian Petre Argeș

REPERE LITERARE CONTEMPORANE

Geologie și antropologie românească

Și se înalță la organicitate, un popor are trebuință de cuprindere geografică aptă să-i exprime ideile și apoi de o materie sufletească unde să se așeze experiențele istorice fundamentale în stare să se manifeste în mediul lui; în sfîrșit, momentul organic e acela care împinge întregul etnic în torsuni, făcîndu-l să se înfățișeze

Mircea Șoncuteanu

la dimensiunile unei specificități integrale. Aceste condiții sînt de închipuit cînd structurile istorice esențiale ajung la o lege de funcțiune omogenă și în prezența unei eliberări de energii exteroare, de încheiere pozitivă. Apte de organicitate sînt, asadar, națiile vechi. Ori de cite ori o poporație ajunge să se coaguleze pînă la ipoteza de funcțiune a unei viteze proprii, scîpînd de catastrofic se poate zice că e pregătita de expresie organicistă. Este, de altfel, substanța „Cutremurului” de Paul Anghel; e ipoteza de viață organică autohtonă care ar fi putut să fie și n-a fost să fie atunci.

Astfel de îndemnări către eliberarea unui ireductibil formativ trebuie văzute în idealitatea lor de program, căci prozatorul a dedus, intrucît privește pe români, acea condiție categorială, aflată în domeniul obiectivității orbe. Vescinic, zice el, pare că e numai geografia care aceea năste oameni, ca pe niște succesive generații răsărite spontan. Legea înaintării e aci conservarea prin recesiune, urmata de expansiuni rezeși în profunzime, care să consume — în timpuri concentrate — ere întregi: „Acest neam, peste care prînzul domnea, nu putea înainta decît în salturi. I se refuza deci o dezvoltare lină, organică. I se ofereau în schimb creștele de talaz, care urmau după prăbușiri sau, și mai rău, retragera sub linia de plutire, într-o letargie istorică echivalentă cu inexistența. În asemenea momente, uneori foarte largi, neamul românesc părea că nu există. Din plătitudine unei anume ere, negre, nu se putea extrage nici un relief, nici un nume. Doar năme aluvionare, nămele unor semînții în avalanșă, care s-au rostogolit peste acest spațiu, mătîrîndu-l fără a lăsa în urmă nimic. Apoi, din nou plaja primordialei, din care să răsară forme, năme, piscuri, sub aceeași identitate necunoscută. Apoi o precipitare grozavă...”

Continuare în pag. a 7-a

„UN COMANDAMENT AL CONȘTIINȚEI, AL SPIRITULUI LIBER ȘI DEMOCRATIZANT”

În mai 1921 și pînă în evul nostru socialist, timp de 65 de ani, nimic de seamă nu s-a petrecut și nu se petrece în România fără contribuția activă a partidului comunist. Cu forța pozitivă revoluționară și patriotică, Partidul Comunist Român s-a afirmat cu putere în viața social-politică a țării, militînd în mod consecvent pentru transformarea revoluționară a societății românești, pentru devenirea poporului nostru pe căi de libertate și progres social. Desi scos în afara legii, partidul comunist și-a spus cuvîntul în momentele cruciale pentru destinele patriei, s-a situat cu fermietate, în anii interbelici, în fruntea luptei împotriva primejdiei fasciste și de război, împotriva revizionismului, a tînut mereu trează grija mînenită pentru soarta țării, pentru apărarea integrității teritoriale, independente și suveranității naționale a patriei strămoșești.

Militînd pentru unirea tuturor forțelor democratice și patriotice din societatea românească într-un front comun antifascist, Partidul Comunist Român a acordat atenție însemnată acti-

Continuare în pag. a 7-a

ANGAJAREA INTELECTUALITĂȚII

vității ideologice, de lămurire a maselor asupra pericolului fascist. Poporul român, în ansamblul său, nu era favorabil fascismului și nici atelelor fasciste, dar neadherarea la fascism, dezaordul pasiv sau simpla ostilitate, manifestările antifasciste individuale, neorganizate nu erau suficiente pentru a împiedica ascensiunea grupurilor fasciste în viața politică internă și nici pentru a înlătura pericolele care derivau pentru țara noastră din politica agresivă, revanșardă și revizionistă practică pe plan internațional de stăte fasciste. Erau necesare, ca urmare, acțiuni ferme, care să creze în țară o largă opinie antifascistă, să atragă la luptă unită toate păturile sociale, toate forțele politice democratice și patriotice de prestigiu. Căiuză de sentimentul datoriei patriotice, reprezentanții ai culturii și științei românești ca: Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, George Enescu, Alexandru Rosetti, Victor Eftimiu,

Continuare în pag. a 7-a

Dialectica realului

Respingerea hotărîită a practicilor anticulturale ale adeștilor dogmatismului nu a fost posibilă decît printr-o regîndire revoluționară a tuturor concepțelor dialecticii din perspectiva dialecticii cunoașterii realităților naționale românești. Victoria asupra „gîndirii dogmatice” nu a fost ușoară. În primul rînd, trebuia găsită direcția nouă în creația culturii socialiste. Iar această direcție nu putea fi găsită decît avînd lîmpede dialectica ireductibilă a creației specifice a valorilor culturale. Prin urmare, era nevoie de un concept dialectic adecvat asupra creației umane, pe de o parte, precum și de înțelegerea specifică a rolului transformator al culturii, pe de altă parte. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a formulat cu o rară putere de pătrundere noua direcție a literaturii și artei în condițiile socialismului în cuvintele: „Artele și literaturii le sînt proprii

preocuparea pentru continua înnoire și perfecționare a creațiilor mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de gîndiri; trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism sau rigiditate manifestată în acest domeniu. Esențial este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrîndu-și individualitatea artistică, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale, să-și găsească drum larg spre mîntea și inima poporului”. Acest program revoluționar de edificare a culturii românești exprimă nivelul atins de conștiința creatorilor. Congresul al IX-lea al Partidului a creatot toți creatorii să participe la fîurirea noilor valori care să surprîndă dialectica societății în varietatea ei ireductibilă și la procesul de fîurire a omului nou al societății românești. O privire asupra creației celor două decenii ne dezvăluie o înflorire care arată că chemarea adresată de tovarășul Nicolae Ceaușescu se întemeia pe adîncă cunoaștere a realității culturii române, pe cunoașterea spiritului creator al scriitorilor și al celorlalți creatori de artă.

Ion Stroie

Continuare în pag. a 7-a

JURNAL DE POET

Drum la Iași

Cu prilejul centenarului George Topîrcău, inclus în calendarul U.N.E.S.C.O. pe acest an, am avut bucuria să pot fi citeva zile iarăși în orașul poate cel mai drag sufletului meu din această țară.

Cite îndemnuri și semne binevestitoare nu am primit ardeleni prin veacuri de aci!

Primul număr al „Vieții Românești” acum optzeci de ani sărbătorind apariția Poezilor lui Octavian Goga, Stere îl afla la Rășinari cîntînd de țărani, iar cea dintîi școală, e nevoie să mai amintim, este legată de numele unui învățat de peste munți ce și-a găsit patria aci.

Topîrcău, cînt părinți transilvăni, în această vîrstă spirituală și-a aflat căminul după prizonierat, în prietenia lui Sadoveanu, în brațele „Vieții Românești”.

În sala Teatrului Național, Constantin Ciopraga, unul dintre cei mai distinși critici pe care îi avem, a știut să pună în lumină tot ce este valoare perenă din lucrarea poetului săr-

Continuare în pag. a 7-a

ANGAJAREA INTELECTUALITĂȚII

vității ideologice, de lămurire a maselor asupra pericolului fascist. Poporul român, în ansamblul său, nu era favorabil fascismului și nici atelelor fasciste, dar neadherarea la fascism, dezaordul pasiv sau simpla ostilitate, manifestările antifasciste individuale, neorganizate nu erau suficiente pentru a împiedica ascensiunea grupurilor fasciste în viața politică internă și nici pentru a înlătura pericolele care derivau pentru țara noastră din politica agresivă, revanșardă și revizionistă practică pe plan internațional de stăte fasciste. Erau necesare, ca urmare, acțiuni ferme, care să creze în țară o largă opinie antifascistă, să atragă la luptă unită toate păturile sociale, toate forțele politice democratice și patriotice de prestigiu. Căiuză de sentimentul datoriei patriotice, reprezentanții ai culturii și științei românești ca: Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, George Enescu, Alexandru Rosetti, Victor Eftimiu,

Continuare în pag. a 7-a

Dialectica realului

Respingerea hotărîită a practicilor anticulturale ale adeștilor dogmatismului nu a fost posibilă decît printr-o regîndire revoluționară a tuturor concepțelor dialecticii din perspectiva dialecticii cunoașterii realităților naționale românești. Victoria asupra „gîndirii dogmatice” nu a fost ușoară. În primul rînd, trebuia găsită direcția nouă în creația culturii socialiste. Iar această direcție nu putea fi găsită decît avînd lîmpede dialectica ireductibilă a creației specifice a valorilor culturale. Prin urmare, era nevoie de un concept dialectic adecvat asupra creației umane, pe de o parte, precum și de înțelegerea specifică a rolului transformator al culturii, pe de altă parte. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a formulat cu o rară putere de pătrundere noua direcție a literaturii și artei în condițiile socialismului în cuvintele: „Artele și literaturii le sînt proprii

Continuare în pag. a 7-a

ANGAJAREA INTELECTUALITĂȚII

vității ideologice, de lămurire a maselor asupra pericolului fascist. Poporul român, în ansamblul său, nu era favorabil fascismului și nici atelelor fasciste, dar neadherarea la fascism, dezaordul pasiv sau simpla ostilitate, manifestările antifasciste individuale, neorganizate nu erau suficiente pentru a împiedica ascensiunea grupurilor fasciste în viața politică internă și nici pentru a înlătura pericolele care derivau pentru țara noastră din politica agresivă, revanșardă și revizionistă practică pe plan internațional de stăte fasciste. Erau necesare, ca urmare, acțiuni ferme, care să creze în țară o largă opinie antifascistă, să atragă la luptă unită toate păturile sociale, toate forțele politice democratice și patriotice de prestigiu. Căiuză de sentimentul datoriei patriotice, reprezentanții ai culturii și științei românești ca: Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, George Enescu, Alexandru Rosetti, Victor Eftimiu,

Continuare în pag. a 7-a

JURNAL DE POET

Drum la Iași

Cu prilejul centenarului George Topîrcău, inclus în calendarul U.N.E.S.C.O. pe acest an, am avut bucuria să pot fi citeva zile iarăși în orașul poate cel mai drag sufletului meu din această țară.

Cite îndemnuri și semne binevestitoare nu am primit ardeleni prin veacuri de aci!

Primul număr al „Vieții Românești” acum optzeci de ani sărbătorind apariția Poezilor lui Octavian Goga, Stere îl afla la Rășinari cîntînd de țărani, iar cea dintîi școală, e nevoie să mai amintim, este legată de numele unui învățat de peste munți ce și-a găsit patria aci.

Topîrcău, cînt părinți transilvăni, în această vîrstă spirituală și-a aflat căminul după prizonierat, în prietenia lui Sadoveanu, în brațele „Vieții Românești”.

În sala Teatrului Național, Constantin Ciopraga, unul dintre cei mai distinși critici pe care îi avem, a știut să pună în lumină tot ce este valoare perenă din lucrarea poetului săr-

Continuare în pag. a 7-a

PIETRE DE TEMELIE

Pe teritoriul construcției mașinilor și utilajelor grele, și la Cluj-Napoca, și la Craiova, și la Iași, s-a pornit de la zero. Nu s-a plecat de la o tradiție, pentru că, într-adevăr, nu putea fi vorba despre o tradiție de acest gen în cele trei orașe oarecum asemănătoare prin harul lor de a crea cu precizie elanuri spirituale, ridicând în aerul vremurilor blazoane spre care priveau cu nădejde provinciile întregi. S-a plecat de la o necesitate acută a dezvoltării industriale românești, ajunsă într-o etapă de întietate a efortului propriu de înzestrare cu mașini și utilaje de înaltă complexitate tehnică. Și nu întâmplător aceste semne ale unei clochetei emancipării economice s-au afirmat și se afirmă în orașe care au reprezentat, în trecutul nostru istoric, cetățile de afirmare ale emancipării politice. S-a plecat de la o speranță și într-un timp record s-a trăit împlinirea ei.

Apariția combinatului de utilaj greu în peisajul municipiului Cluj-Napoca a modificat radical toate cifrele privind ponderea diverselor ramuri și subramuri în totalul producției, precum și ponderea orașului însuși în socotilele mai largi ale județului și ale țării. În 1975, la Craiova, a fost inaugurat șantierul întreprinderii de utilaj greu, întreprindere mare în adevăratul înțeles al cuvintului. Peste numai trei ani, i-am cucerit halele, am stăruit în preajma mașinilor ei unele imense, am stat de vorbă cu oamenii care le minuiu. Acum, transmise pe hîrțile, cuvintele interlocutorilor mei de atunci, puțin și măsurate, nu ar mai avea înțelesul din clipa rostirii lor. Ele se cereau ascultate atunci și acolo unde se zămislea cel dintîi produs notabil al unui obiectiv industrial nou: freza longitudinală „portal 3100”. Atunci când întreprinderea însăși își desăvîrșea statura, prin propriile ei puteri, abia înfîpate, adăugându-și, sub acoperșurile unor alte hale și sub miscarea unor poduri rulante gigantice, linii noi de borkercuri, linii noi de mașini combinate de rotă și frez, linii noi de mașini de cumpănă, și acolo unde se lîmpezea însuși sensul opțiunii pentru o asemenea industrie pilot. Alt de clar și de grăitor astăzi la Iași, într-o altă cetate a nădejiilor românești.

În vechia resedință de scaun a Moldovei, sentimentul desprinderii definitive de o istorie stagnantă nu este de dată recentă. Între orașul de odinioară, sub scutul căruia tradiții cultura-

le dintre cele mai strălucite se încau iremediabil în provincialism, și metropola de astăzi, renăscută nu numai în aspectele ei exterioare, ci și în fibra ei adîncă, esențială, distanțată au sporit an de an. Într-un context de revigorare spirituală, preocupările productive de pregnantă modernitate, și-au spus și aici cuvîntul, restaurînd unele din sursele de energie profundă, compromisă prin immobilism. Cu toate acestea, industriilor lasului, orientate prioritar spre medicamente, spre electronică, le lipsea o locomotivă, o unitate de anvergură, capabilă să determine elanuri necunoscute pe aceste meleaguri și să statornicească în oameni ideea unui nou precedent.

La 31 iulie 1976, cînd a fost așezată piatra de temelie a Combinatului de utilaj greu din Iași, una dintre cele mai reprezentative platforme industriale ale țării, a sunat și ceasul relansării Moldovei în competiția tehnologicilor de vîrf pe plan mondial. Într-un deceniu fertil, palmaresul izbindilor înregistrate aici se legitimează prin fapte de o certă autoritate: s-au asimilat peste 100 de mărci de oțel, s-au turnat piese metalice de peste 300 tone, s-a executat prima presă de 900 tone/forță pentru tăiat și presat deseuri metalice, s-au realizat instalații de ardere pentru cuptoarele din forțe și pentru tratamente termice cu un randament echivalent cu al celor din țări puternic industrializate. Un moment de excepție l-a reprezentat trecerea la turnarea cilindrilor din fontă cu crustă dură și asimilarea tehnologiilor de prelucrare a metalelor prin aschiere în regimuri grele și supergrele. Treptat, produsele Combinatului de utilaj greu din Iași — cunoscute sub marca de fabricație Fortus — s-au impus nu numai în țară, ci și peste hotare, fiind cu deosebire apreciate în Cehoslovacia, Polonia, U.R.S.S. sau Irak.

În prezent, la Combinatul de utilaj greu din Iași lucrează aproape 10.000 de oameni, obiectivul reprezentînd un factor de autoritate în peisajul industrial al întregii Moldove. Expansiunea lui pe pîntecele monedei este, mai ales prin liniile tehnologice pentru fabricarea cimentului. Un recent contract cu partenerii din U.R.S.S., referitor la produse de vagonaj realizate în colaborare cu întreprinderi din Nicolina, Arad și Mirza, se estimează a avea o bătăie lungă în ani. Tot atît de importantă ni se pare și măsura în care combinatul se integrează în economia de ansamblu a țării, răs-

punzînd necesităților ei, supunîndu-se exigențelor ei și asigurîndu-și împlinirea, deși este stăbilit, ocrotit de fluctuații și conjuncturi nefaste. De fapt, chiar aceasta este și rațiunea de a fi a acestui colos ajuns la maturitate. În același timp, în jurul acestei măști se limpezește și actualitatea și perspectiva lui.

Doi programe prioritare definesc eforturile de ultimă oră ale specialiștilor de la Iași: unul privește dezvoltarea pe bază tehnică autohtonă a minerului românesc, iar celălalt vizează un orizont specific al energiei. Pînă la sfîrșitul anului 1985 au fost livrate exploatarea de cupru de la Rășna-Poleni liniile 1 și 4 de muncă și autogene și în clipa de față se află în fabricație liniile 5 și 6. Prima pereche de instalații de acest gen a fost elaborată la o întreprindere similară din București, în doi ani: a doua pereche, aici, la Iași, a fost realizată în numai 9-10 luni. O moară cu bile prezintă 470 tone de metal prelucrat. O moară autogenă — peste 600 tone. Nu este vorba, însă, numai de gabarite excepționale, ci în primul rînd de o sarcină de excepție, propusă unui colectiv care își verifică permanent competența, din mers.

În sfîrșit, în structura acestor colosi este încorporată și o precizie caracteristică aventurilor industriale ale acestui sfîrșit de veac și de mileniu. La fel, programul fabricației turbinelor hidraulice de 14 kw pentru hidrocentralele de pe Olt, aflînd în plină desfășurare, tranșează cu aceeași decizie problema comparabilității dintre finețe și dimensiune. Primele trei turbine au fost deja preluate de beneficiari; alte două se află în curs de asamblare, în condițiile unei devansări drastice a termenelor de predare. Într-adevăr, la Iași, în deceniul trecut de la așezarea pietrei de temelie a acestui obiectiv, nu s-a cîștigat numai o experiență industrială. S-a cîștigat și se cîștigă și timp, într-o competiție care este, înainte de toate, o întrecere a fiecărui om cu sine.

Și ajungem, din aproape în aproape, la esența lucrurilor. Uneori, această esență se poate exprima și sub forma unei întrebări: din ce resurse umane se pot împlini colective muncitorești de o asemenea anvergură? La o astfel de întrebare, ar fi calificată să răspundă, înaintea oricui, Gheorghe Zăbavă și Dumitru Burtuc, directorii celor două licee industriale patronate de Combinatul de utilaj greu din Iași, care pregătesc împreună 4.000 de viitori mun-

ditori specialiști. Peste 70 la sută din cadrele combinatului sînt oameni tineri și foarte tineri, pînă în 30 de ani. Dintre ceilalți, mulți sînt moldoveni de baștină, care în tinerețe încercaseră să-și adie rost pe alte meleaguri și au sfîrșit prin a reveni acasă. Maistrul Ștefan Tîtea, specialist în montajul morilor cu bile și autogene, e unul din ei. Lăcătușii Gheorghe Puștîanu, Ion Aramă sau Constantin Negru au traversat un destin asemănător. Ca și maistrul Constantin Dorascan și Mihai Gheorghiu, ca și sudorul Sandu Adăscăliță. Puștîanu au fost „importați” și între aceștia se cuvine amintit inginerul Mircea Mironescu, directorul fabricii metalurgice, înglobînd sectoarele calde. A descins aici de la întreprinderea de mașini grele din București, cu un cumul de experiență cîndva necesar la Iași. Însă nu este mai puțin adevărat că, la ora actuală, combinatul din Moldova a devenit el însuși un soi de întreprindere mamă. Nu demult, mai exact spus de la 1 august 1985, pe structura lui a luat ființă Centrul industrial de utilaj metalurgic și de construcții, care încorporează întreprinderile din Sibiu, Bistrița, Vaslui, Buzău, Brăila și Nicolina. Și ar fi hazardat să spunem că expansiunea aceasta s-a încheiat.

Chiar dacă ajunge, într-un moment dat, să-și fie suficientă stieși în cuprindere, expansiunea amintită continuă în intensitate. Cu alte cuvinte, semnificativ este și puterea Combinatului de utilaj greu din Iași de a se plasa într-o avangardă incontestabilă a progresului tehnic. În anul nu demult încheiat, pe fata aceasta a lucrurilor s-a înregistrat o premieră cu ample ecouri în țară. Un colectiv de proiectanți al combinatului, sub conducerea inginerului Dorin Sternberg, a pus la punct un arzător regenerativ capabil să economisească între 30 și 38 la sută din cantitatea de gaze utilizată în mod obișnuit în diferite procese de încălzire și tratare termică. Primul arzător de acest tip a fost montat chiar la forța grea nr. 1 a întreprinderii. Împlicit, Iașul a devenit un loc de pelerinaj pentru toți specialiștii din țară confrunțați cu dilemele unui timp al utilizării chibzuite a resurselor energetice. Împlicit, s-a decis ca unitatea din Iași să devină, în viitor, principalul furnizor de asemenea arzătoare. Și s-ar putea spune că acesta a fost chiar momentul cînd bătrîna cetate de scaun a Moldovei nu a mai resimțit lipsa acelei locomotive la care ne-am referit. A acelei industrii capabile să determine elanuri necunoscute pe aceste meleaguri și să statornicească în oameni ideea promițătoare a unui nou precedent.

În urmă cu un deceniu, înainte de a fi o investiție industrială de rînd, Combinatul de utilaj greu din Iași, ca și întreprinderile similare din Cluj-Napoca și Craiova, a fost o investiție de speranță. O orientare prioritărilor a industriei românești, aceea de a-și făuri singură mașinile-unelte și instalațiile indispensabile într-o nouă etapă de dezvoltare, a înregistrat într-un timp record împliniri care-i confirmă integral clarviziunea. Nu numai din punctul de vedere al rațiunilor economice ca atare, ci și ca opțiune înțeleasă pe o lăcîdă apăsătoare a resurselor țării, a capacității ei productive, a puterii de inițiativă a inginerilor și specialiștilor ei.

Mihai Pelin

Stegar de libertate

El s-a născut din inimi de bravi eroi ai țării în file de istorii rămași nemuritori. Călit a fost prin vreme de foc încercării și amenințat adesea cu fulgere și nori.

El s-a născut să fie STEGAR DE LIBERTATE. Ca necesar istoric din oameni s-a născut. Să pună vieții noastre în toate demnitățile și demnității vieții să-i fie veșnic scut.

Acum în traiul nostru ni-i caldă primăvara. Ce adună-n grine ar în fiecare an. Ne-nflăcărează pieptul cu dragoste de țară și ne-nfrățește munca în marele elan.

Constantin Atomii

Imn

În fiecare dimineață,
Sirenele fabricilor îți vestesc
Că porțile uzinelor se deschid
Să intre noi făturații ai țării,
Partid al clasei muncitoare!

Tot mai bogate

Se anunță roadele satelor,
Împlîindu-ți cuvîntul
În șaițeci și cinci de curcubeu
Ale belșugului,
Partid al tuturor oamenilor acestei țări.

În sufletul meu —

Poetul zămislit din toate aceste cîntece —
Numai mulțumită ție
Și prin voiața ta — tinăr poet,
Cuvintele devin fapte
De muncă și de luptă,
Cîstîndu-ți împlinirea comunistă,
Partid al celor mulți,
Și dreptți și bravi
Și harnici și viteji!

Ion C. Ștefan

CĂRȚI ȘI EROI CONTEMPORANI

Eroi ai reconstrucției morale

Ion Lăncrănjan își antrenează, de obicei, personajele într-un spațiu al reconstrucției sociale și morale. „Căloianul”, „Sufărînta urmașilor”, „Fiul secetei” sînt titluri ce aparțin liniei românești actuale a cărei priză la real nu mai este alimentată de iluzii etno-fotografice și de instinctul rețutului protector, ci e recuperată, la adevărată semnificație, în sfera plămîniturii unor modele estetice care fac mai inteligibilă lumea omului. Imaginarul operei decodifică stări, situații, gesturi, dezvăluie retorte sufletești. Fînțele ce-l populează depășesc interesul anecdotic, ies din convenții, sînt dense, pătimate în lentorea ritmurilor interioare, se lasă mistuite de pasiuni obsesive, afind o transparență incoștată, o vitalitate incrincentată. Mijloacele de adaptare la mediu le sînt precise și arareori au momente de cumpănă, căci forțele sînt canalizate de rosturi simple, clare, dar intense asumate. Tocmai această simplitate le dă tărie de caracter, individualitate marcată și insistentă, adică adîncime și complexitate. „Poziții” sau „negativi”, oamenii lui Lăncrănjan sînt deopotrivă de expresivi. Calitățile îi fac să se comporte ca niște eroi civilizați (Vasile Pozdare, Jeler ș.a.), chiar atunci cînd singura șansă este eșecul (Monu), iar încercările de a mima angajarea (al lui Tîncuș, Salvina, Mitrofan Pujdercă), oricît de perseverente și dibace ar fi, sînt fapte de eroi ocazionali, improvizati, adică

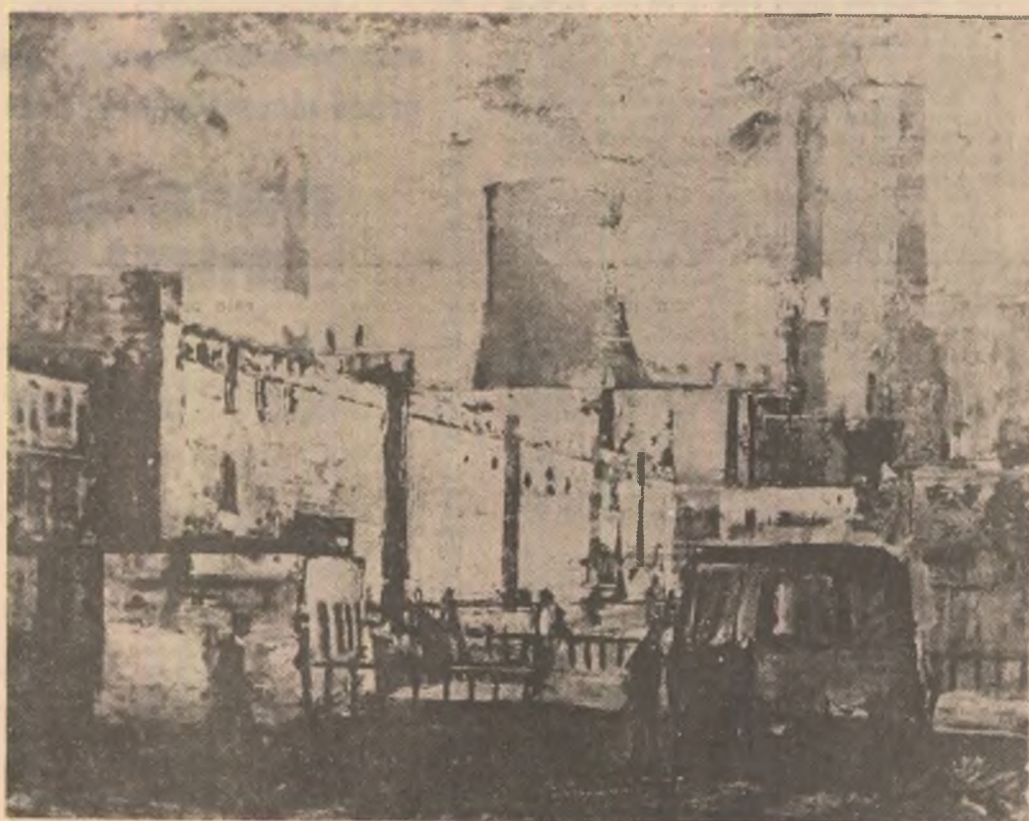
durilor cotidiene. Ființa umană e pusă în situația de a delibera în forul întîm, să se remodeleze, să-și asimileze și sedimenteze noi moduri de acțiune. Nu e solicitat, dar, un simplu efort de adaptare, ci modificarea, reevaluarea mijloacelor psihologice și valorice de raportare la viață, lume, semenii, sînt dezorganizate aspirații, trebuințe, interese, criterii apreciative, stiluri de viață, intenții și speranțe. Reorientarea radicală de conținuturi și rosturi sociale face ca starea de neliniște și căutare să fie firescă. În formă acută, fenomenul poate fi resimțit ca frustrant sau traumatizant. Cu atît mai mult cu cît apare, ca inevitabilă, discernerea unei tradiții, cu putere de propulsie a oamenilor în direcția noului model de evoluție istorică, și a unei tradiții stînjinoare. Dar apele nu se despart de uscat atît de ușor. Personalizarea valorilor are loc pe fondul ceea ce se poate numi „soc psicho-cultural”. Desigur, presiunea — prevalent-persuasivă, nu evident-opsivă — exercitată de orizontul social-valoric e resimțită la nivele diferite și cu grade de intensitate variabilă. Reacțiile adaptative au loc, totuși, pe fondul destrămării modelelor tradiționale, mobilurii și intereselor personale facilitate, îngreuiată sau suspendată adaptarea. Dispersia polară a motivației atrage după sine tensionarea cîmpului afectiv și, deci, intrarea individualității în criză (și căutare) a identității. De obicei, această identitate este apăsătoare și doar prin simplă convenșentă cu un mod de a fi, ci, iăuntric, prin soliditatea motivației care emană o siguranță afectiv-protectoare. Or, în condițiile resemnificării cîmpului valoric-social, toleranța la schimbare depinde, desigur, de structura psihologică a individului, de capacitatea acestuia de impresionare, dar, mai ales, de sansele pe care noile repere le pun la îndemina atingerii scopurilor proprii, intens motivate și fixate afectiv.

Ion Lăncrănjan reconstituie cu finețe aspecte legate de familiarizarea sau/si familiaritatea indivizilor cu noua înfășurare a societății. Răspunsurile adaptative cunosc o paleată largă de forme și stiluri. Astfel, starea de distorsiune a comunicării este ocrotită de majoritatea țărânilor din Dirja de Sus prin integrare neprobematică, cu toate că noile coduri psicho-valorice nu sînt încă asimilate; dovadă e faptul că începe o mobilitate spațială (fascinația orașului) și pe verticală (căutarea meserilor mai „curate”) care scoate satul din matcă. Monu, în schimb, își întîrzie reacțiile adaptative pentru că e preocupat de legitimarea acestora. La el, accentul nu cade pe răspunsuri convenșionale, ci pe consolidarea unei noi motivații situate cel puțin la înălțimea și consistența celei oferite de tradiție. Monu se implică în geneza interioară a noilor formule existențiale, dar vine în fața istoriei cu judecăți de valoare care nu au nici o șansă. Pentru el, „unde-i lege, nu-i tocmală”!

El operează cu etaloane morale; or, în fața acestora, actele celor de soial lui Ionel nu rezistă, dar sînt eficiente momentan. Monu se încrincentează în ințelepciune pînă la a-și percepe forța de iradiere simbolică a gestului. Nu întâmplător, după ce se consideră urmaș al lui Avram Iancu, se autodefiniște ca „Duh al pămîntului”. Confruntarea sa cu lumea e sortită eșecului, degenerînd în înfruntare, mărăță în fond, căci momentul „Tîncuș, Salvina, Pujdercă” e văzut ca simularea unui lîm și nu expresia ei: „O lume a fost, o lume a veni”!

Romanul lui Ion Lăncrănjan sugerează interpretarea că Monu nu are urmași. Dar, chiar dacă Monu însuși nu are urmași, îi pot deveni, prin adopțiune, cei care vor revitaliza filioanele pozitive ale tradiției, vor relua, prin suferință, firul continuității unor valori așezate de veacuri în umanitatea sătească. Gîndurile lui Monu — prinse în excelente pagini esesiste —, utopice pentru spiritul lucrativ alde Tîncuș, se referă la acele dimensiuni ale tradiției care pot fi surse autentice de fertilizare psihologică și valorică pentru cei aparținători lumii care, așa cum el însuși spune, „a veni”. De aceea, ca personaj, Monu este mult mai mult decît contemporanul nostru; prin el, valorile lumii noi ajung la condiția de „permanent”.

Vasile Macovicuic

Șerban Rusu Arbore: „Peisaj industrial”

Privire și analiză

Există spre finalul romanului *Clipa* (1976) de Dinu Sărașu un scurt pasaj care poate fi tratat drept un punct de interes. Este vorba de o scenă nelipsită de importanță, petrecută între două din personajele principale, scenă în care se vorbește printre altele despre curaj, despre curajul de a susține o idee, de a afirma o convingere: „Ruxandra urca scările fostei case părintești ca o pasăre neagră, subțire, sau așa i se păru lui Dumitru, care o urmărea prin oglinda retrovizoare, agățată în dreptul ferestrei lui”. Ruxandra Mărăcineanu, sefa echipei de arhitecți veniți în orașul de provincie pentru a-și moderniza, este fiica avocatului Aristide Mărăcineanu, cel evacuat și arestat odinioară din ordinul lui Dumitru Dumitru, protagoniștul romanului. Primul secretar de acum al județului avusese însă, cît putuse, grijă de fata avocatului și istoria îi scoate în cale una dintre acele coincidențe mai mult sau mai puțin ferice. Am citat acest scurt fragment pentru că în el ni se pare că trăiește o tensiune substanțială a cărții, un roman de altfel alert, fără momente de incetinire a ritmului ideilor, imaginilor care compun o realitate, mai exact, prin care se dezbate într-un anumit unghi o epocă.

Cu o privire în oglinda retrovizoare poate fi comparată viziunea din *Clipa* lui Dinu Sărașu. S-ar crede că pulverizăm astfel, printro-metăforă desprinsă din text, romanul. Privirea în oglinda retrovizoare, nu trebuie uitat, pe lângă certitudinea de spațiu limitativ, de decupaj care omărară complexitatea imaginii, aduce un sigur simț al perspectivei. Obliga la perspectivă. Privești înapoi, dar în perspectiva dinapoi. De aceea pasajul nu e o simplă notă. *Clipa* este un roman în care, înainte de a se defini prin acțiunea prezentă, ori prin înfățișarea trecutului, este mai degrabă delimitată un trecut. Îl reduc după legile perspectivei, mai precis ale măsării în perspectivă, ce poate părea la un moment dat iluzorie. Privirea precum *clipa* care trece, semănînd însă eternitate. *Clipa* ce nu e ratată, căci imaginea care te alungă din spate, de pe ecranul retrovizor unde crezi că e încă ficțiune, te marchează, e un moment de conștiință, „Clipa a făcut parte din biografia mea întregă și din destinul meu, și cînd acesta a fost fericit, și a fost prea puțin, și cînd a fost nefericit și chinat de neliniște și întrebări ce păreau fără de răspuns. Nicî atunci cînd am fost înfrînt n-am ratat clipa. Fiecare clipă a fost pentru noi ca o cărămidă la temelia religiei noastre! Noi nu putem fi invinsi, noi nu putem rata clipa, noi nu putem abdică. Nu avem dreptul”, spune în final Dumitru, „așez om „cu nume puțin”. Așa cum *clipa* nu poate fi ratată, nu poate fi ratată

semnificația acestui trecut, pentru că el este singura dovadă obiectivă. Ceea ce analizează romanul lui Dinu Sărașu nu e destinul unui personaj, personaj exemplar, tipul activistului care se poate pierde în profilul general al vremii, ci problematica unei epoci. De aici modul acesta într-un fel parte direct de a spune lucrurilor pe nume, specific unui anumit tip de literatură, propriu în primul rînd romanului politic care nu are cum să uite că înaintea perspectivei (limitate) pe care o captează ca în oglinda retrovizoare, fiecare linie, contur, volum, fiecare mișcare, intrare sau ieșire din cadrul au o claritate aparte; că semnificația se desprinde din posibilitatea de a pune în relație aceste limpezimi „halucinate” — datele, faptele, amănuntele și resorturile istoriei. *Clipa* e un roman despre curaj, despre omie, despre responsabilitate, despre frămîntările și, nu o dată, despre contradicțiile pe care construcția unei societăți noi le poate înfîlți în cale. Curajul de a afirma, curajul de a elina injustiția de a te lupta cu inerția venită din conformism, din frică, din interes meschin, cele care, puse în mișcare, pot genera nu nepăsare, ci ură. Cele două personaje care polarizează atenția, Dumitru Dumitru și Tudor Cernat, directorul general al Grupului industrial, ilustrează în maniere diferite, totuși complementare, curajul. Curajul de a nu ceda suspiciunilor, indoliilor exagerate, chiar dacă într-o măsură preventivă, devotamentului excesiv (el ascunde hoția, spune undeva Dumitru), de a nu te pierde în amabilități, ocrotind esența lucrurilor — curajul vitalității morale. Dramatismul acestui curaj, cu atît mai reliefat cu cît el e pus sub lupa privirii analitice. Oglinda retrovizoare e o cupă; dacă nu mărește, ea împesete, aduce în cadru.

Se confruntă în *Clipa* cel puțin două imagini care apasă pe „amănuntul” metaforic al privirii. Una e cea citată, doar aparent detaliu. Alia apare la începutul romanului, revine spre sfîrșit, capătă o încărcătură simbolică. E privirea scurtă, de un minut sau două, înregistrînd imaginea celor „disprezecați cîini inșeși, albi cu pete mari negre, toți la fel și toți bătrîni și vîlăguți ca și stăpînii lor”. E simbolul lumii care pierde, care „ratează *clipa*”, cu tragicul ei surd. Dimpotrivă, imaginea cealaltă — privirea cealaltă — este acea ineputabilă fond al istoriei care, deși evidențiază atitudinea individuală pentru a se topi. Sacrificiul individual e unul din pilonii de susținere ai acestei dimensiuni într-unul dintre romanele de actualitate — despre actualitate — cele mai convinșătoare.

Costin Tuchilă

Sultana Craia

Adrian Dumitrache: „Portret”

de anti-eroi. Autorul însuși, pentru a fi sigur că nu rămîn urme de indoliență în calificarea morală a ceea ce personajele sale fac, intervine cu tusele de culoare adecvate, minule discret prim-planuri și fundalul în așa fel încît cititorul va respira atmosfera trebuincioasă.

Valoarea estetică a romanului lui Ion Lăncrănjan solicită, deci, integrarea unor prealabile straturi de reflecție psicho-sociologică. Motivele lăncrănjăneze sondează capacitatea de rezistență a individului în raport cu un fond social în schimbare, și reflexul acestor confruntări în planul percepției și priceperii. „Sufărînta urmașilor”, de pildă, vizează mutațiile mediului rural sub presiunea noitaore a colectivității. Resemnificarea cîmpului valoric și moral presupune o reconstrucție a individualităților în chiar interiorul preocupărilor și gin-

ion nicolescu

Oda femeilor de colb

Femei de colb imi vin in minte in colbul dragostei suflind fugind in urma lor cuvinte și ușa dragostei trintind

femei de colb imi cad in brațe și se desarmă triste-n zori cind toată gindurile hoate aruncă viața-n muritori

cind colbul inuman al firii ia chip lumesc și ireal și-atunci mă cert cu trandafirii poet și colb universal

Odă eroilor armatei române

Din palma românilor mulți au primit și pine și sare și moarte și soare pe cum fură inima celui venit să ceară odihnă ori ceva de mâncare

fast-au pe lume pindori ce pindesc să fure din palma românilor însă avem documente de drept omenes in fiecă palmă de vremei atinsă

oștirea română este de-a fi și nu-i o oștire de ceară din palma românilor orice veți primi dar niciodată o palmă de țară

Atita rai cit este

Ce-am dobândit prin voia și dragostea de voie a dovedit că timpul lumină e și-n noi e cu-ntraga lui putere de timp și de erou mereu același singe mereu făcând ecou

și pulberind cohorta de amăgiri și furii atita rai cit este-l avem in cerul gurii și limba ca o lamă cind salcia se-nodăie cu-o rază de lumină in razele tale

De veghe lângă leagăn

In trepte e sământă de zmeu și de naiade apocalipsul lumii in raza noastră cade și scuturind o rază de colbul ei lumesc crește-n verigă timpul și aripi noi îi cresc

de veghe lângă leagăn de șoimi fără prihană o mină aspră face in timp cit o iocană și degetele care ne dor de-alteia munci cind își ridică fiii pui că înalță stinți

Pe malul apei mele

și oasele iubite se-albesc mai tare-n lut ca varul de povară al florilor de măr eu vin la tine-n singe și vreau un început cit un izvor in care există adevăr

și nu cerșesc la nimeni o salcie pe mal pe malul apei mele de licări ideal unde se-ngroapă steaua iubirii in culcuș ca să ne nască dorul de cîntec și urcuș

O cimpie năpădită de iarbă și de flori multicolore. Aparatul privește razant înregistrînd trecerea unor pași nevăzuți călcînd rar, iarba se culcă sub ei. Undeva departe, la marginea orizontului, un cal înșușat așteaptă parca. Se aude o melodie tristă cîntată din fluiet, un fel de melopee tînguitoare reluînd același motiv muzical, intermitent și obsedant. O casă moțosească cu cerdac, nu părăgînită, dar oricum veche, cu aer de pustietate sobră. In cerdac, pe un fel de pilă din lemn de-o construcție aparte, cu spătar înalt, aducînd a jilț volevodal sînt într-o atitudine de visare pierdută un om trecut de prima tinerete.

Cîntă din fluiet. Fața sa e palidă și tristă și ochii albaștri, mari, acoperă o clipă ecranul reflectînd in ei imaginea inițială: acei cîmp năpădit de iarbă și flori, pași nevăzuți atîndu-se in covorul moale și in depărtare, silueta de abur și fum a calului așteptînd înșușat. Deodată, cîntecul fluietului, mai bine zis melopeea aceea tristă și învăluitoare, se intrupește brusc. Un dangăt profund de clopot se prăvălește peste cîmpia înflorită, un dangăt lung și tremurător. Ochiul albaștri privește spre linia orizontului și reflectă in siluetele lor silueta aceluia cal alb pornind într-un galop năpraznic spre un ipotetic stăpîn. Din ritmul cîntecului se naște o muzică aceluiași marș amplificîndu-se, apoi scîzînd. Peste melodia ei se suprapune un tumult de glasuri și zgomote ciudate: zăngănit de coase, nechezat de cai, chiuituri scurte.

Apoi din nou liniște mormîntală și pe ecran apare iar silueta omului între două vîrste privind pierdut spre linia orizontului și reluînd din fluiet ciudata melopee.

Stă in jilțul bătrînesc și privește spre o lume nunal de el văzută. In ochii săi albaștri se reflectă aceeași cîmpie întinsă și înflorită, de data aceasta plină de cete de moți alinați ca „razele unei stele”, unii purtînd flori in mîini sau fluturînd năframe colorate, stînd și privind spre un fel de tribună improvizată către un bărbat tînăr și blond semănînd mult cu bărbatul cu fața tristă din cerdacul bătrînei case moțose. Bărbatul ridică mina dreaptă cereînd parca liniște și rostește scurt și apăsător următoarele cuvinte: „Uitați-vă pe cîma românilor, sintem mulți ca cucuruzul brazilor, sintem mulți și tari...”

Vorbele se pierd in uralele multîmii care freamătă. Apoi reade liniștea și aparatul se mută pe prisma bătrînei case moțose și spre ochii bărbatului între două vîrste cîntînd și in albastrul lor silueta calului înșușat gonind năpraznic pe cîmpia plină de flori ducînd in sa un călăreț cu pletele blonde fluturînd in vînt. In urma lui cetele de moți năvălesc într-o goană triumfătoare, se aude iarăși muzica in ritm de marș, apoi brusc un stop cadru și vibrația unui sinet de clopot, cîntec și învăluitor trecînd peste cîmpie, urcînd spre dealuri și spre munti, țîșnînd parca din turlele micilor biserici de lemn. Pe ecran apare genericul:

„ULTIMA TOAMNĂ A LUI AVRAM IANCU”

3

Avram Iancu cu puțin înainte de stingere, poate cu cîteva luni înainte, cînd (legenda spune) au început ciudatele lui peregrinări de rămas bun spre locurile esențiale ale existenței sale.

E un bărbat matur de-acum, cu fața tristă și obrazul emaciat, tăiat in jurul nasului de două cute melancolice. Mustata rebelă, puțin căruntă, purtată pe oală, îi subliniază strălucirea ochilor înfrumusețată de o mistuitoare cămășă dar încă albaștri și curățai. O visare secretă reflectă apele lor uneori înlăcrimate, caută parca spre înlăuntrul ființei ceea ce ar vrea să vadă in afară.

Fată-l trecînd in strale modeste de abă de-a-lungul văii Craiului Alb, aproape înșușat, un nepăsător fluiet in buzunar. Pe culmile dealurilor domoale, năpădite de soare și verdeată, case moțose risipite ca niște mici oaze de lumină. Garduri din lemn tîind într-o ciudată simetrie pășuni bogate, goruni singuratici răzvrățiți spre cer.

Din loc in loc, bisericuțe cu clopotnițe din lemn a căror ferestre privește spre cer. Silueta aburoasă se duce încet pe drumuri stîtute, pe cărări străjuite de tufe de alun și de soc. Zboară păsări colorate, mierle năbădăoase sloboad cîntec subțiri, frîluri ce imită privechetea vulpi roșietice se furiează in pădurile cu frunziș negru. Silueta se mișcă in același ritm, ochii derulează privești stîtute: mori de apă cochete cu rotile lor scîrînită adormitor. Departe, departe, poate chiar pe Virful Găina, acolo pe platoul larg pe care El, Craiul Munților, a refuzat să se întindă cîmpul năpraznic, ochii săi obosiți, nu chiar obosiți ei nespun de trîști, disting silueta subțire a aceluia cal alb gata înșușat, nechezînd in vînt, scormonînd cu copita pămîntul, chemîndu-și stăpînul.

Si din cînd in cînd, Craiul munților, duce fluietul scurt la gură și cîntă aceeași melodie ciudată, lentă la început, apoi din ce in ce mai lute pînă ajunge la cadența cunoscutului marș.

Și, cînd trece prin dreptul bisericuțelor cu turle din lemn, se aude un dangăt stîns de clopot ca un salut, morile de apă își incetează rotirea incremenind nemişcate, mierla nu-și mai cîntă cîntecul, păsările inghețate se creangă, un sunet lung de buciurum. Trăvălîit in mîini, li vestește sosirea. Calul său alb, obsedant cal înșușat, necheză prelung și pornește in galop năpraznic tot mai aproape, tot mai aproape, spîncind iarba, spre stăpînul care-l așteaptă...

4

Avram Iancu se oprește in dreptul unei case moțose. Se sprijină de gard și privește dincolo, pe pajiștea grasă, la moțul care cesește imînd cu năduf.

— Sănătate Gligore... — Omul se intoarce, îl vede, lasă coasa in iarbă, zîmbeste larg și se apropie cu repeziciune — E chiar Avrămui!

Dă să-l sîrute mina într-o atitudine pioasă. Iancu îl îndepărtează moale dar hotărît, cercetîndu-l cu ochii săi trîști. Apoi duce fluietul la gură și începe primele măsuri ale marșului. Moțul incremeneste in poziție de drepti, concentrat și plin de evlavie, ride in timp ce încrimile și se scurge inelent pe obraz și în scoate călcîtu din cap și o lovete puternic de pămînt. Apoi duce palmele la gură și începe

Tendințelor clasice, acordînd atenție detaliului psihologic, li s-au adăugat direcții de metaforizare și convențiile teatrale ale noilor promoții de regizori (Aureliu Manea, Alexa Vișarion, Alexandru Tatos, Dan Mîcu, Mircea Martin, Silviu Purcărele, Ioan Ieremia).

Apelînd la distanțare, prof. Ileana Berlogea propune diferențierea a trei mari tendințe (mai puțin restrictive) in mișcarea regională contemporană. In direcția realistă, a „teatrului adevăratului social și psihologic” încadrează pe Giorgio Strehler, Bergman, Tovstonogov, Liviu Ciulei, Horea Popescu, care urmăresc armonizarea elementelor scenice in vederea evidențierii sensurilor unui text. Direcția brechtiană grupează teatrul regizorilor angajați in lupta politică. Printre „sustinătorii fervenți ai teatralității teatrale” sînt analizați Peter Stein, Peter Zadek, Claus Peymann, Andrei Serban. La capătul opusului sînt Cătălina Buzoianu, regizori care caută să dezvolte specificitatea limbajului scenic, încercînd cu semnificativii noi alfabetul teatral.

Excentricitățile de moment s-au stîns, fermentul căutărilor a rămas și trebuie să rămîna viu pentru creatorii de pretutîndeni și de la noi. E bine să pleדם cu căldură ca Jerzy Grotowski la Congresul de teatru de la Roma din 1984, pentru cunoașterea tuturor formelor de teatru, pentru asimilarea tuturor modalităților ce pot concura la împlinirea artei scenice, la desăvîșirea ei.

O carte utilă, introducînd cititorul, cu pasiune și erudiție, in universul niciodată epuizat, al artei teatrale contemporane.

Nicoleta Gherghel

„Avram Iancu” — Tablou de Eftimie Modică

ULTIMA TOAMNĂ A LUI AVRAM IANCU

Se dedică lui Ovidiu Iuliu Moldovan

proză cinematografică de

mircea micu

un anunț cîntat adresat dealurilor și norilor și brazilor și caselor mici risipite cit vezi cu ochii

— Haidații, fîclori, c-o veni Craiul Munților!

— Dar pe Buteanu nu-l chemi Gligore? Pe el nu-l strigi să vină? Cheamă-l, că mi-e dor de el, zice Avram Iancu cu un ton neutru, cu un fel de zîmbet ambiguu ce-l derutează pe moțul din fața sa care replică sovător și cu blîndețe:

— Buteanu îi mort de mult, știi bine că-i mort demult...

Nu-i mort Buteanu, zice Avram Iancu brusc posomorît. Cine te-o mîni că e mort? Oamenii ca ei nu mor niciodată. Gligore.

Cei doi se îndreaptă spre ograda gospodarului. Trei dulăi mari, ciobănești, aproape cit urșii se gudură pe lângă ei. Iancu îi mîngieie cu blîndețe, viră miinile in buzunare, se caută și rostește ca pentru sine:

— N-am nimic să vă dau, nici măcar un creiță... Nimic!

Iese și femeia lui Gligor care salută cu plecăciuni rapide și repetate.

Cei doi se așează la masa simplă de brad din fața casei. Femeia aduce lute o acoperitoare albă din in, așează sticla de țuică și două toaie.

Gligor scutură țuica privind in zare mărgelele multicolore și anunță cu mindrie:

— Are șeptezeci de grade. Dinamită, Iancule! Iancu incuviințează zîmbînd melancolic.

Cioncesc după ce toarnă Gligor, ridicînd toaie în lumină. Gospodarul îl bea dintr-o sorbitură, pînă la fund, Iancu îl degustă încet ca într-un ritual.

In timp ce stau alături in curtea năpădită de lumina soarelui de sfîrșit de vară, de undeva de departe, in liniștea susurătoare se aude glas vestitor de buciurum. Iancu se înviorăază brusc și privind spre culmea creștelor golașe zice ca pentru sine:

— Trebuie să vină Ducpal. Îi știi pe Ducpal? Calul meu cel alb și lute ca pasărea. El nu-i mort. Gligore, stă înșușat și mă așteaptă. El nu-i mort.

Nu-i mort, Avrame, acceptă jocul Gligor, l-am văzut și io într-o dimineață. Ieșisem la fin in coastă și l-am văzut cum păstea cu friul pe cap și șaua pe el. Și am știut că tu ești pe undeva pe aproape și că pe tine te așteaptă.

Pe nesimțite, in curtea învădată de soarele blind de sfîrșit de vară, intră încet-încet bărbați și femei smeriți și tăcuți și se inclină pios in fața Craișorului și una din mame se apropie cu pruncul de mină și zice:

— Dumnealor e Craiul nostru, Craiul munților, pune mina și mîna!

Pruncul întinde mina lui mică și albă și-l atinge pe hainele vechi de abă.

Deodată fața Iancului se întunecă și ochii se micșorează și reflectă un fel de minie amestecată cu spaimă. Se ridică brusc in picioare și ascunde fluietul la spate. Privirile tuturor se îndreaptă spre creiță.

La poartă, cîlări, doi soldați in uniformă cezaro-crăiască stau și priveșc imperturbabili peste poartă.

— Or venit honvezii, or venit să-mi ia fluietul și să mă ducă in temniță, zice Iancu alertat.

Gligor face cîteva pași înainte și toți ceilalți li se alătură alcătuiînd un zid protector in fața Iancului. Mina unuia dintre moți alunecă încet spre cureaua la care atîrnă o seceră scurtă. Soldații din fața curții se priveșc întrebători:

— Ce-i cu aîta lume? Ce vor sărîntocii ăștia?

— E Avram Iancu cu el. N-ai zăbit de regele lor? zice cel mai in vîrstă.

(Se vorbeste ungrește).

— Rege? se miră înălțat și izbucnește in ris. Si, mă rog, care e regele? Cel mai in vîrstă indică in multime silueta Iancului și precizează:

— Trebuie să vină Ducpal. Îi știi pe Ducpal? Calul meu cel alb și lute ca pasărea. El nu-i mort. Gligore, stă înșușat și mă așteaptă. El nu-i mort.

Nu-i mort, Avrame, acceptă jocul Gligor, l-am văzut și io într-o dimineață. Ieșisem la fin in coastă și l-am văzut cum păstea cu friul pe cap și șaua pe el. Și am știut că tu ești pe undeva pe aproape și că pe tine te așteaptă.

Pe nesimțite, in curtea învădată de soarele blind de sfîrșit de vară, intră încet-încet bărbați și femei smeriți și tăcuți și se inclină pios in fața Craișorului și una din mame se apropie cu pruncul de mină și zice:

— Dumnealor e Craiul nostru, Craiul munților, pune mina și mîna!

Pruncul întinde mina lui mică și albă și-l atinge pe hainele vechi de abă.

Deodată fața Iancului se întunecă și ochii se micșorează și reflectă un fel de minie amestecată cu spaimă. Se ridică brusc in picioare și ascunde fluietul la spate. Privirile tuturor se îndreaptă spre creiță.

La poartă, cîlări, doi soldați in uniformă cezaro-crăiască stau și priveșc imperturbabili peste poartă.

— Or venit honvezii, or venit să-mi ia fluietul și să mă ducă in temniță, zice Iancu alertat.

Gligor face cîteva pași înainte și toți ceilalți li se alătură alcătuiînd un zid protector in fața Iancului. Mina unuia dintre moți alunecă încet spre cureaua la care atîrnă o seceră scurtă. Soldații din fața curții se priveșc întrebători:

— Ce-i cu aîta lume? Ce vor sărîntocii ăștia?

— E Avram Iancu cu el. N-ai zăbit de regele lor? zice cel mai in vîrstă.

(Se vorbeste ungrește).

— Rege? se miră înălțat și izbucnește in ris. Si, mă rog, care e regele? Cel mai in vîrstă indică in multime silueta Iancului și precizează:

— Trebuie să vină Ducpal. Îi știi pe Ducpal? Calul meu cel alb și lute ca pasărea. El nu-i mort. Gligore, stă înșușat și mă așteaptă. El nu-i mort.

Nu-i mort, Avrame, acceptă jocul Gligor, l-am văzut și io într-o dimineață. Ieșisem la fin in coastă și l-am văzut cum păstea cu friul pe cap și șaua pe el. Și am știut că tu ești pe undeva pe aproape și că pe tine te așteaptă.

Pe nesimțite, in curtea învădată de soarele blind de sfîrșit de vară, intră încet-încet bărbați și femei smeriți și tăcuți și se inclină pios in fața Craișorului și una din mame se apropie cu pruncul de mină și zice:

— Dumnealor e Craiul nostru, Craiul munților, pune mina și mîna!

Pruncul întinde mina lui mică și albă și-l atinge pe hainele vechi de abă.

Deodată fața Iancului se întunecă și ochii se micșorează și reflectă un fel de minie amestecată cu spaimă. Se ridică brusc in picioare și ascunde fluietul la spate. Privirile tuturor se îndreaptă spre creiță.

La poartă, cîlări, doi soldați in uniformă cezaro-crăiască stau și priveșc imperturbabili peste poartă.

— Or venit honvezii, or venit să-mi ia fluietul și să mă ducă in temniță, zice Iancu alertat.

Gligor face cîteva pași înainte și toți ceilalți li se alătură alcătuiînd un zid protector in fața Iancului. Mina unuia dintre moți alunecă încet spre cureaua la care atîrnă o seceră scurtă. Soldații din fața curții se priveșc întrebători:

— Ce-i cu aîta lume? Ce vor sărîntocii ăștia?

— E Avram Iancu cu el. N-ai zăbit de regele lor? zice cel mai in vîrstă.

(Se vorbeste ungrește).

— Rege? se miră înălțat și izbucnește in ris. Si, mă rog, care e regele? Cel mai in vîrstă indică in multime silueta Iancului și precizează:

— Cel cu mustață! Tînărul se înalță in șa, face doi-trei pași cu calul spre poartă și strigă disprețuitor:

— Hei, domnule rege, vino aici să-ți dau secpitru, și zîcînd aceste ridică in aer o cravașă scurtă din piele biciuind cu ea aerul.

Atunci ca in comă, o cămășă de mătase încep să latro furioși și moțose scoate fulgerătoare de la briu seceră și cu o mișcare scurtă și precisă o azvirle înfîngînd-o in unul din stîlpii porții. Gligor smulge un par din gardul împrejmuit ridicîndu-l deasupra capului ca pe o ghioga.

Car doi soldați își strunesc caii, se consultă din ochi, apoi dispar in galop, într-un nor de praf, pe drumeașul șerpuitor, urmăriți de risetele și huiduilele celor din curte...

Avram Iancu își scoate fluietul. Ridică palaria in semn de salut și pornește încet urmînd firu apei prin de sălci și arini tremurătoare. Privirea lui trece de virful captoare, se mută spre cer, acolo unde, pe Muntele Găina, solitar și meadornit și înșușat și cu friul pe cap îl așteaptă alb și gata de drum calul său Ducpal...

4

Avram Iancu a ajuns acasă la Vidra. E chiar in cimitirul satului, cocoțat pe un deal, cîmitir modest cu cruci din lemn la fel de modeste.

In aerul limpede se aud cîntînd păsări nevăzute in curțile sătucului prăzărînd de-a lungul văii cocosi și cîntînd dau semne răzlete și estomate. Pe celălalt deal, ceva mai departe, un moț își ascute coasa și sunetul pietrei dure atinge otelul strălucitor făcîndu-l să sune ritmic.

Iancu ascultă o vreme sunetele acelea îndepărtate și amestecate apoi se apropie de trei morminte așezate unul lângă altul pe care scrie cu litere strimbe și tremurate:

Alisandru Iancu, Maria Iancu, paroh Ioan Iancu. Mormintele sînt întesate de iarbă și flori sălbatice. Zboară albine amornite in cupele margaretelor de munte. O libelulă tremurătoare și transparentă se așează poposind cite o clipă pe cruci.

Iancu se descoperă. Își viră palaria spălata de ploii in buzunaru hainei. Incheie nasturii despercechiți al vestei decolorate. (poate e chiar celebra lui vestă albastră cu nasturi strălucitori de argint), scoate fluietul și începe aceeași melodie tristă, un fragment reluat de doină, frază muzicală frumoasă și tulburătoare ca o rugăciune. Și după ce termină se inclină in fața crucilor și privind peste cimitirul bătrîn, vede așe rînd de cruci alinate, grupate strîns, într-o anumită ordine.

Acolo sînt conștienți lui, foștii lui oșteni căzuți in luptă. Privește și rostește încet ca pentru sine, cîntemurat și prelung:

Singur...!

Se întoarce și se așează otînd și ochii lui taie aerul și pătrînd in odăile stîtute. Dar gearurile sînt închise și poarta zăvorâtă și iarba crește liberă in bătătură.

Si deodată, nu departe de prul ce mișcă moara de apă, Iancu retrăiește o imagine de demul și se vede pe el copil, cu alți copii, pescuind păstrăvi sub scoala morii, el blind și cu ochii albaștri, poate ceva mai mare decît ceilalți, el subțire și blond leșind lute din unda rece a pirului la auzul strigătului:

— Avrămui, unde ești, Avrămui, vino să duci vacile la păscut.

E chiar mama lui cea care îl strigă. Mama lui Maria, frumoasă și înaltă, și in alb îmbrăcată și cu o cămașă curată in mină care zice:

— Hai, Avrămui, să-ți dea mama cămașă curată că dacă te vede taică-tu vai de urechile tale...

Iancu, copil, se vede așezînd prin iarba deasă răsărînd cu un cap din răcoarea ei, fugînd spre mama lui cea bună și cea sfîntă și mama îl așteaptă cu brațele deschise și-l învește in cămașă curată și albă de cinepa ca într-un giugiu.

5

Iancu Avram stă pe dealul din fața casei și vede toate acestea și ochii lui sînt cuprînsi de apa tremurătoare a lacrimilor și, deodată, de alături se aude un glas ireal, un glas cîntat rostit de o voce de femeie. Vocea e melancolică. Seamănă și nu seamănă cu vocea mamei. E poate mai reverberantă dar la fel de duioasă și de maternă...

— Avrămui...!

Chemarea sună in aerul încărcat de zgomotele zilei și parcă vine de nicăieri și de pretutîndeni, sau poate din chiar prisma casei părintești pe care o vede in fața sa, sau poate dintr-o curte din cimitirul bătrîn pe care scrie: Maria Iancu...

— Avrămui, se aude din nou foarte aproape, și-am adus cămașă curată...

Ochii lui se ridică și vede alături, la o anumită depărtare, silueta dreaptă și frumoasă a unei femei ceva mai tînără ca el. Are părul acoperit de o năframă neagră de sub care ies, sălbatice, cîteva suvițe blonde.

Miinile mari, muncite, tin cu delicatețe o cămașă desfăcută ca pe un fluture alb și strălucitor, gata să zboare. Și ochii lui văd o imagine pierdută și regăsită. O femeie stînd in pragul morii de apă, e chiar femeia de lingă el, dar fără năframa neagră, cu părul despletit, pînă în fața ochilor scrii spre dubline (ochiul de apă) se la baza rotii, scotîndu-se pe buiaza, sau poate chiar cămașă pe care acum o tine in fața lui, mergînd să se spele in undele reci ca moartea și torsul frumos, cu pielea nebănuît de albă, cu sinii rotunzi și domol conturată care abia se ghicesc deoarece, ca într-o închipuire, trunchiul ei e înconjurat de un rol de fluturi mătăsoși ocrotînd-o și ascundînd-o tremurător...

Și Iancu se ridică cu un zîmbet bun și miinile lui își potriveșc haina oarecum ponosită și statura i se înalță și încearcă să-și pieptene suvițele rebele și întinde apoi cu mollicune mina spre miinile femeii și degetele lor aproape că se întîlnesc, se iscodesc și se cercează de protejate de cămașă subțire și albă ca un fluture imens, și cămașă dispare pulverizată și el rămîn cu miinile aproape unite.

— De ce nu vii acasă Avram? întreabă femeia cu reproș și Iancu o vede cînd in prisma morii coborînd treptele cu torsul gal și ocrotit de fluturi, cînd alături, in fața sa, cu miinile mari și muncite și cu suvițele rebele acoperite de o mărămă neagră.

— De ce să vin acasă? Casa mea e peste tot și nicăieri. Io trebuie să umbu. Rusalina,

variantele ale unui singur personaj, monologînd și dialogînd asupra problemelor majore ale vieții, cu detașarea pe care o dă umila lor condiție.

Dan Aștileanu propune un Guildenstern dinamic, permanent iritat de condiția de subaltern și de lipsa explicațiilor logice. Față de Rosencrantz este protector și autoritar, imbinînd severitatea cu aversiunea. Rosencrantz-ul lui Doru Bandoi este timid, vesnic împozat de energia partenerului său, și el frîmțit de primejdiile aventurii in care au fost tirii, dar in mod instinctiv, nu reflexiv, ca Guildenstern. E reușesc să treacă cu dezinvoluntă de-a lungul spectacolului print-o gamă impresionantă de stări de la registrul comic la cel dramatic. Rolurile Actorul și Hamlet sînt jucate de Claudiu Stănescu (student in anul III) cu siguranța și forța unui profesionist. Cînd umii, cînd ironic sau autoritar, Actorul său se desenează ca un frumos exemplu al artei pe care o servește interpretul (un moment de virtuozitate îl constituie mon

să ascult durerile moșilor... Trebuie să umbli și să-mi port crucea...

6

Cade amurgul furisat ca o vulpe roșietică dinspre muni. E o lumină nefirească, singerie și satul privi răzant își semestea turla de lemn peste cornele copacilor incendiate de soare, și se aude glas de buciun sunind prelung undeva departe, și clopotul subțire bătând o singură dată cu vibrație prelungă ca un geamăt și un glas anuntând cerul, păsărilor, pomilor, oamenilor...

O venit Avram Iancu...!

Și păsările se opresc din zborul lor de a-lanare noaptea și roata morii cea neodihnită se oprește ca și cum ar fi înghețat în nemiscare și chiar virfurile copacilor nu se mai clintesc și femeia de alături dispăre și Avram Iancu se vede iarăși copil pe care îl cunosc din fața morii, copil fugind pe o pașieie plină de margarete albe în întipărirea unui minz tinăr și plâpând și prostănac, în întregire alb.

Și iar se aude buciunul sunind în limba lui secret vestea întoarcerii eroului. Și imaginea celor doi minz alb și copil incremenite într-un stop cadru.

7

În fața casei Iancului se opresc patru soldați cezarzo-craiești, călări, ducând în mijloc, împingându-i ca pe vite, patru moși sărăcăcioși îmbrăcați, legați unul de altul, murdari de singe și noroi.

Unul dintre soldați, un gradat cum se vede după uniformă și modul aragant de-a se purta, îl strigă pe judele Alisandru Iancu să vină la poartă într-o chestiune urgentă.

Odată cu judele Alisandru Iancu din casă și cei doi copii: Avram și Ioan, (Popa Lepeudu cum va fi denumit mai târziu fratele lui Avram). Atitudinea tatălui e plină de solicitudine dar și oarecare demnitate. Avram se uită cu mirare și minie ce cei patru moși legați unul de altul. Unul dintre soldați împinge cu teaca sabiei pe un moț care a încercat să-și mai usureze strinsoarea frînghiei. Avram Iancu privește la el și cu ochii în lacrimi repetă de câteva ori:

— Răule, răule, răule, ce ești...!

Soldatul rid și-l întreabă pe Alisandru Iancu:

— E al dumitale?

Tatăl lui Avram dă din cap afirmativ și-l prioneste pe copil cu privirea. Apoi se adresează unuia dintre cei patru moși:

— Ce-ați făcut Ioane, iar nu-mi ascultați poruncile?

— Nimic n-am făcut, Lisandre, zice moșul, am luat câteva uscături din pădure. Crengi ce nu mai trebuiesc că vine iarna și doar ale noastre-s pădurile...

Pădurile nu-s ale noastre, replică cu ton blând judele. Pădurile-s ale împăratului și noi simțem supuși lui.

Apoi se întoarce spre soldați și i se adresează gradatului:

— Domnule sergent, nu-l mai duc la Zlatna. Lasă că-l pedepesc io aici. Îl pun la provoadă să-și dădă minte și să nu mai facă altădată.

Gradatul se îmbătoșează și arădind cu degetul acuzator:

— Ar fi trebuit să fie puși în lanțuri. Dar îi fert pentru dumneata. Ti-i las dacă-mi dai în schimb o sticlă de rachie. Nu costă mai mult...

La ultima replică ceilalți soldați rid invesselii.

Alisandru se adresează copilului mai mare:

— Ioane, du-te și adu o sticlă de rachie pentru domn sef.

Copilul pleacă în goană și se întoarce cu ea la piept. În acest scurt răstimp Avram se apropie de grupul celor legați și încearcă să le desfășure legăturile.

Soldatii rid vulgar, amuzaj de strădaniile micului Avramuț care șoptește printre dinți neuzit:

— Minca-v-ar lupii și rila...

— Ce zice? Ce zice puștlu? vrea să știe unul dintre soldați.

Alisandru Iancu traduce imperturbabil cu un vag suris schițat pe buze:

— Zice că-i place uniforma domnilor voastre și că sînteți tare frumoși și înalți.

— Frumoși și înalți, pe dracu, aruncă gradatul. A zis ceva de lupi. E dat naibii puștlu! Se apleacă și vrea să-și mîngie dar Avramuț îl respinge cu brutalitate.

Soldatii rid, dau pînteni cailor și-și întind sticla unul altuia sorbind din mers.

8

Alisandru și Avram încep și dezlează frînghiile groase. Pruncul mai mare, Ioan, stă retras și privește bleg și impasibil.

— Nu se mai poate, zice unul dintre moși, nu se mai poate, Alisandre.

Nu mai putem răbda. Murim de foame și de frig și noi și pruncii noștri. Pămîntul nu-i al nost, pădurile nu-s ale noastre, aurul nu-i al nostru...

Nu cîrți Ioane, nu cîrți că și pereții au urechi. Lasă că va veni și pentru noi o vreme. Amu, io trebuie să vă pedepesc, că n-am ce face. Da, pină una alta, mergeți și vă duceți crengile acasă. Cel patru se îndepărtează.

9

Familia intră în casă. E ceasul cînei și toți patru stau adunați în jurul mesei rotunde pe care mama răstoarnă o mămăligă aurie și rotundă și alături citeva jumări de ouă și citeva cepe. Ritualul începe într-o derulare lentă.

Alisandru își face cruce și servește primul, apoi mama pune și supurile în blidele mici. Mîncîncă folosindu-se de linguri de lemn, sint oameni mai rășăriți, oameni cu stare și cu un alt grad de civilizație. O luminare plîpnie slab într-un colț al camerei luminind mobilierul simplu: o ladă de lemn, și într-un colț al odăii, legat de grinzii, un coș împletit atîrnînd de patru sfori, leagănul celor doi frați.

Mîncîncă în tăcere. La un moment dat, Avram întreabă sfios:

— Tată, soldații ai cui sint? Tot ai împăratului?

— Tot.

— Și pădurile sint tot ale împăratului?

— Ale lui sint!

— Și pămînturile și țarina tot ale împăratului.

— Toate ale lui. Și mai taci odată și mîncîncă. Avram după o tăcere meditativă, increme-

nind cu dumaticul în gură, îl înghite cu vădită grabă și rostește dintr-o suflare:

— Cînd voi fi mare mă fac și io împărat și am să dau oamenilor și pădurile și pămînturile și iarba și aurul... Și pasările cerului tot lor am să le dau...

10

Din nou stop-cadru: Avram Iancu copil fugind prin iarba înaltă plină de margarete albe spre minzul alb ca o lăuzie, prinzindu-l de după gîtul lăuzii și elastic și sărăcindu-l pe bol.

Apoi peste această imagine se suprapune imaginea lui Avram Iancu, cea din sevețele de început, matur și cu fața prinsă de o devastatoare melancolie. În mina întinsă i-a rămas cămașa ca un fluture alb și transparent și ochii lui urmăresc silueta femeii cu basma neagră care urcă treptele morii de apă și stă o clipă în cerdacul mic așteptînd-o parcă. Se aude iar buciunul slobozînd chemarea lui secretă și din deal în deal, voci anunțînd prelung:

O venit Avram Iancuunuuu!

Clopotul prinde să bată repede și vesel și dinspre satul risipit între dealuri vin grăbiți în siruri moși și moate, bărbați, femei, moșneji cu părul alb, copii... Vin în siruri spre locul ridicat unde Craiul Munților îi întâmpina cu capul descoperit și cu flutier în mîna.

Ochii lui Avram Iancu caută o imagine pierdută, o imagine pe care a revăzut-o de multe ori în cei 20 de ani ai neostenitelor peregrinări.

Ca printr-un geam aburit al amintirii se vede în fața casei, chiar în fața casei în care stă acum bătrîn și ostent, adolescent fiind, un tinăr bine legat cu pielea blondă, îmbrăcat în straie „domnești”, gata să încalce pe unul din cei doi cai ce așteaptă în curte, să pornească însoțit de tatăl său, pe drumurile Vidrei, Albului și Meriselului, drum anevoios dar frumos, spre porțile orașului Cluj unde învăța la Liceul Piaristilor.

E emoționat desigur, dar mai emoționat este mama care se învîrte în preajmă pîlpînd bagajele atîrnate la oblicul cailor și dînd sfaturi de circumstanță:

— Să ai grijă Avramuț, Să te îmbraci bine, să nu răcești. Și să fii cuminte, băiatul mamii...

Mama își șterge cu colțul năcramei lacrimi furise și tatăl, Lisandru Iancu o vede și zice cu glas muștrător:

— Gata femeie, nu mai plînge că doar nu se duce la război. Mai bine vezi dacă i-ai pus tot ce-l trebuiesc.

Tinărul Avram se apropie de mamă și-o mîngie duios pe obraz și ca să-i facă plăcere zice:

— Mamă, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

— Mama, să-mi pui și cămașa cu dantelă cusută de dumneata.

copaci și îl stivulesc la marginea pădurii. Acesta salută la vederea gornicului Lisandru ridicîndu-și pălăria și unul dintre el flutura mina în semn de drum bun.

Apoi ceva mai încolo, în dreptul unui pod cu scindurile desprinse, o căruță cu coviliv s-a împenit. Una din roți a intrat într-o deschizătură adîncă.

Caruța e de o construcție specială, cu armături de metal. Pe capră stă un soldat cezarzo-craieșc înarmat cu pistoale și pușcă. În jurul căruței, călări, alți zece-doisprezece soldați răcnesc ceva la un grup de moți care împing cu umărul la roțile din spate, căzîndu-se să scoată vehiculul din locul unde s-a împotmoltit.

Tatăl și fiul se opresc la o anumită depărtare. Podul e ocupat și tatăl caută un vad de trecere în apele pîrului nu prea mari dar trecezi.

Avram privește la moții care se opinesc să despotmoalească roțile.

Unul dintre soldați se apropie de coviliv, îl ridică și aruncă o privire înăuntru ca și cum ar vrea să se convingă dacă încălcătura e intactă.

La ridicarea cuverturii se văd așezate în stivă citeva lăzi grele de metal prevăzute cu lacăte mari.

— Ce duc în lăzile acelea? întreabă Avram curios.

Tatăl privește circumspect în jur și răspunde cu glas scăzut ca și cum i-ar fi frică să nu-l audă cineva:

— Duc aur. Lăzile pe care le vezi sint pline cu aur.

— Și unde-l duc? vrea să știe Avram.

— La Cluj și apoi mai departe, la Viena, la tezaur...

— Aurul nostru la tezaurul din Viena? se miră revoltat Avram.

— Taci și nu întreba, zice tatăl șoptit.

— Și nouă, moșilor, nu ne rămîne chiar nimic?

— Aurul nu-i al moșilor. E al curții imperiale, al împăratului.

— Aurul nu-i al nostru, pădurile nu-s ale noastre? Atunci, noi, românii ce avem? Aerial și cerul? filosofează Avram. Nu-l rînduiala tată...

— Nu-i bună, e de acord Lisandru Iancu, dar n-avem ce face.

— Cum n-avem ce face? De ce nu ne cerem drepturile?

— De la cine să le cerem?

— De la împărat...

— Fîcă la împărat te mîncîncă nobilii, grofil, Avram. Tu mai bine taci și vezi cum te porți la școală, să nu mă faci de rușine, că sint om cunoscut.

— E rușine să-ți ceri drepturile poporulul tău?

— Nu asta am vrut să spun. Oricum, nu-i treaba ta să te ocupi de lucrul ăsta. Deocamdată să-ți termini școala și apoi om mai vede.

Trecînd prin dreptul soldaților Alisandru salută și poartă un dialog de circumstanță:

— S-a împotmoltit căruța domnule ofiter?

— Da, fir-ar a dracului să fie. Și puturosii ăștia sint sălbănoși de parcă acum au inviat din morți.

12

Tatăl și fiul își continuă drumul călări, găsînd pină la urmă vadul de trecere. Străbat drumul pitoresc străjuit de creste înalte pe marginea văii cu case mici, sărăcăcioase, multe dintre ele zata să se surpe.

Munții noștri au adîta aur tată și moșii trăiesc ca niște robi, constată Avram îndurerat. Tatăl se încrunță, strunește calul și pornește înainte în trap potolit. De la o vreme, în depărtare se zărește Clujul anilor 1840...

13

Aparatul surprinde un plan general al orașului de sub Feleac, cu vechile lui bastioane strălucite de turnuri de pază, cu catedrala impozantă, flancată de ziduri grele ca de cetate. Străzile alinate într-o simetrie tipic habsburgică. În imediația apropierea pieței mari a orașului o clădire impozantă cu aer sumbru, vopșat în cenușiu. Nu este altceva decît Liceul Piaristilor, locul unde Avram Iancu își va desăvîrși studiile de filozofie și drept. Cel doi se opresc undeva la un han în afara orașului urmînd să lase caii cu care Alisandru se va întorace acasă la Vidra.

Un circumar gras și roșovan iese în cerdacul unde sint aranjate mese la care stau diferiți călători în trecere spre oras. Un tigan bătrîn cîntă în surdînă pe la mese.

— Bună ziua, domnule gornic, i se adresează în românește circumarul care se vede că-l cunoaste pe tatăl lui Avram.

— Bine te-am găsit, Ioane, răspunde gornicul subliniînd parcă ultimul cuvînt.

Circumarul sesizează și-i face cu ochiul:

— Nu Ioane ci Ianos mi se spune, zice el și ride cu subînțele. Cite nopți rămînei? Una, două? Tot camera obișnuită?

— Tot, răspunde gornicul, și te-oi ruga să ai grijă de cai. Cel alb mi se pare c-ar trebui potcovit.

14

Avram Iancu și tatăl străbătînd străzile orașului cu animația lor obișnuită. Grupuri de tirgoșii, negustorii ambulanti, fațoane elegante cu ocupanții la fel de eleganti. Din loc în loc soldați o călări sau grupuri de ofițeri gălăgioși bind în fața crismelor cu mesele scoase afară.

Trecînd prin dreptul clădirilor impozante cu stemele nobiliare în relief, Avram Iancu le privește semnificativ și face o remarcă care nu-i prea este pe plac tatălui său:

— Numai steme de grafi și conți. Nici una de țărăn... Dreptu-i asta?

— Taci Avram și fii cu judecată. Capul plecat sabia nu-l taie.

— Dar și dacă ții capul în pămînt, aplecat, cum zici tată, nu vezi nimic. Și cine nu vede nimic e un om arbi.

Ajung cam în dreptul clădirii cu aer sumbru, cu nenumeratele geamuri străjuit de cele două caturi. Iancu mișcă un mîner de fier ce atîrnă pe poarta grea de stejar sculptat. Se aude departe un clopot stîns.

De undeva, din dosul străzii, apare un alt tinăr, îmbrăcat curat, orășenește. La vederea sa, fața lui Avram se destînde într-un zîmbet

Continuare în pag. a 7-a

cedomir milenovici

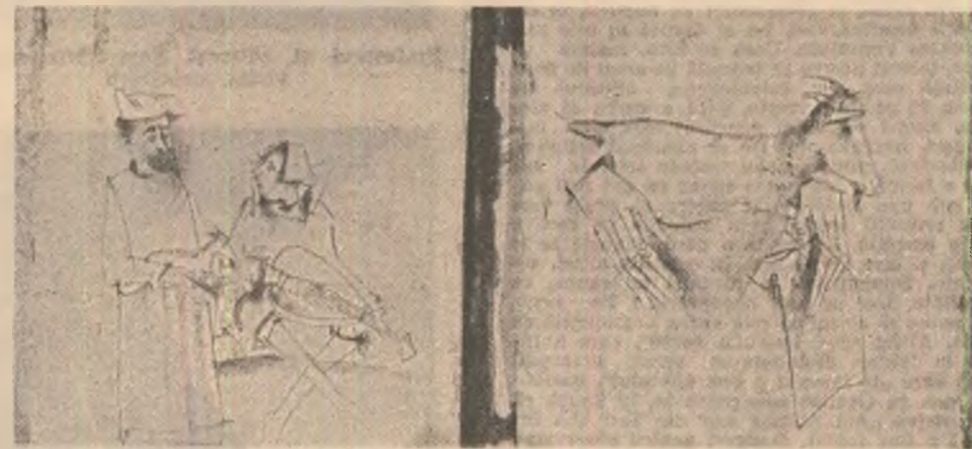
Pămîntul patriei

Cînd omul își cheamă zeii cei buni, de fapt el invocă rodinile lanului; ar vrea copilul să-i fie mindrie și țarina pe care pășește să se deschidă pentru belșuguri și zboruri.

Pămînt românesc, îmi ești drag — investimint în brazde adînci, ori de grîne cuprîns; cu sudoare pe frunte pină-n seara de simbătă

și îmbrăcat de duminică în haine curate, îți iubesc doinele și cîntecul vesel! Pămînt natal, rîvnit de hoarde barbare, dar neclintit rămînd ca munții Carpați. Statonnic de cremene — prin rădăcinile tale înfipite în inimile tuturor fiilor!

Pămînt natal, te iubesc — încercat de roade ori în cumpene grele,

mihai culman

Jii

Vintură cerul departe valurile ce se sparg gîndurile vin din larg de-mi leagă zarea-n catarg trecutul îmi zice oltian în fluturi de ape mîrgăne ies din jiiuri materne iubirile mele eterne m-opses jiiul în coastă fereastră spre-nînderea vastă zările lumina din a băniei grădina înaltă-ți ochii Craiovie spre țara mea de bucurie.

Piscuri

inima mea e o grădînă în care crește dragostea imi ard obrăjii pe ramuri de corole cu arome străbune

mă apropii de florile iubirii ca de un munte dimineața cu piscurile fremătînd

din doine de frunzare se-nalță înmiresmată efigia iubirii a vieții primăvăară

Panoplie

Bezna lunecă șarpe pe munții tăcuți umbre de tristețe pe petecile albe pe cerul întunecat virfurile dorului strigă îndorât lovite de gresie pădure strîmță

Peste viltori

Să lăsăm jiiule inima să ne plîngă cu lacrimile tale să sîngerăm peste trecute viltori

Să atîrnăm de sălcii un leagăn de vise

Cui nu-i place inima Jiului cu iubirea încrustată adînc în ape El niciodată nu va renunța la drumul pe care a plecat în cîmpia română.

Sorin Ilfoveanu: Din lucrările expuse la Galeriele de artă din Tirgu Mureș

plastică

Forme mai flexibile

Un număr de 64 de expozanți sint prezenti sub egida filialei Craiova a U.A.P. (sint înglobați în membri ai Cenaclului U.A.P. din Slatina și ai Cenaclului U.A.P. din TG. Jiu), alți 31 sub egida filialei U.A.P. din Pitești. Cam în jur de jumătate dintre ei sint membri ai U.A.P., restul stagiari, membri ai

Panorama cotidianului și sinteza istorică

istoriografia franceză își face simțită prezența în climatul nostru cultural prin traducerea în limba română a primului volum intitulat „Structurile cotidianului... posibilul și imposibilul din marea lucrare „Civilizație materială, economie și capitalism între secolele XV-XVIII”, datorată lui Fernand Braudel și publicată, în colecția Biblioteca de artă a Editurii Meridiane (București, 1984) — traducere și postfață Adrian Riza — la numai cinci ani de la apariția originalului, ceea ce reprezintă un caz aproape ieșit din comun de „sincronie”.

Chiar dacă lucrarea ar putea să prezinte anumite rezerve din punct de vedere ideologic, meritele actului cultural întreprins de tălmăcitorul nostru, Adrian Riza, rămân intacte și incontestabile, mai ales că, în atât de necesara sa postfață, el întreprinde un rafinat și cuviincios (față de veneerabilul autor care la data apariției primului volum din versiunea românească mai era încă în viață) comentariu științific și lucrativ. Reprezentativ pentru școala franceză a „noii istorii”, activitatea lui Fernand Braudel (1902-1985) se identifică — în ultimele cinci decenii — cu realizările acestei mișcări intelectuale, care și-a propus, imediat după primul război mondial, în atmosfera protestatară a generației pierdute, să revizuiască unele istoriografii ce reducea obiectul de cercetare la discipline doar la diacronia relațiilor politico-diplomatice și la teoretizarea abuzivă a faptului istoric. Ea se hotărâ, în spiritul acestei culturi, să militeze pentru o „istorie a omenilor”, pentru o „istorie terestră” care să nu neglijeze nici un aspect existențial și să coroboreze datele observației într-un tablou de interdependențe globale. Obiectivul acestei școli a „noii istorii” era să pună bazele unei antropologii complexe, unui studiu pluridisciplinar al evenimentelor care au marcat trecutul și în care să se găsească loc științelor sociale și economice, științele naturii sau istoria științelor, arheologia vieții cotidiene și domeniile respective de aplicare, într-o încercare enciclopedică de inventariere a întregului patrimoniu cultural și științific al speciei umane, colecționarea fără prejudecăți sau inhibiții teoretice, printr-o interpretare contextuală a surselor documentare. Efortul urmărea crearea unei discipline care să ocupe teritoriile ontologice, dar care să nu posede fiabilitatea ei doctrinară.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

NICHITA STĂNESCU ÎN LIMBA SLOVACĂ

Medzi Slovom A Neslovom Nichita Stănescu

REVISTA STRAINA

GAMA DICTIONARELOR și a altor instrumente de lucru se extinde cu titlul noi și neașteptat. Așa pare să fie și recenta lucrare a lui Pierre Germon... UN POET redescoperit în ultimii ani este Jean Marceac, o figură dintr-o literatură franceză din acest secol...

UN POET DIN TURCIA

YAHYA BENEKAY

Încearcă Nici nu-ți închipui ce filină ciudată Am devenit... Zău, pe cuvânt! Zîmbește-mi un pic și ai să vezi Ființa mea umilă cum se spulberă-n vînt.

Departe Intreabă-te de ce mersul meu e bătrîn Și statura mea e ca un semn de-trebare. De-aunzi, de cînd ne-am despărțit În sinea mea e ploaie și ninsoare.

Să nu plîngi Iubito, poate n-am să mai revin. Pierdîm în țări de piatră și nisip. Ce-ai să te faci? Veți pune dulci? Veți susținea privindu-mi tristul chip?

Te aștept De-îi frig, de-îi vînt, de-îi arșiță sau ploaie... Tu n-ai să vii, ca de-obicei, Luată de-ale vîntului leacuri mici.

Pe malul mării Sînt cel ce vine din cîmpie. Lovește-n pieptul meu, deschis. Tu ești albastru, eu vînt galben.

În românește de Ion Băieșu și Tahsin Gemil

Lucrări de Sorin Ilfoveanu

tuși — se reflectă și la nivelul arhitecturii ei propriu-zise, „Serțiile” de date și de particularizări nu reușesc să ducă la formarea de invariante sau de receptacle sintetice, elemente constitutive ale panoramei istorice fiind lăsate „să pulseze”, în mod caedioscopic, de sine, fără să capete o semnificație în plus față de propria lor definiție sau față de propriul lor conținut.

SPORT

Mărgăritar în ceașcă albastră

Înăg poarta casei mele a spart floare inspirată ploaia de aur. În butucul de lederă sprijinind peretele gros țipă înnoirea, la fereastră, glicina se pregătește să-mi inunde masa de lucru c-un val de lumină lilieciie. Pînă mai ieri credeam că primăvara e presimțirea o ceva minunat și care n-o să se întimpe niciodată.

Logic, care face apel la unele tehnici „terapeutice” din arsenalul pseudo-științelor. Pe scurt, este vorba de un personaj, Wolfram Scholkopf, care suferă de o maladie cronică, denumită de el însuși „murgrenă intimă”, asuzind marea carentă de ordin psihic, datorată climatului socio-familial în care a crescut și raporturilor profesionale din cadrul poliției elvețiene.

Fânus Neagu

Luceafărul

Redactor șef: Nicolae Dan Frunteletă, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zănescu (secretar responsabil de redacție)

REDACTIA: București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRATIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95

Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘTIINȚII